

Áts József

MTMT (Magyar Tudományos Művek Tára) munkafolyamatok 2.0

Amikor már a Hahn István ókortörténész emlékét ápoló Non Omnis Moriar magán-alapítvány pályázata is előírja a Magyar Tudományos Művek Tárából kinyomtatott bibliográfiát, elmondhatjuk, hogy az MTMT a magyar tudományos életben etalonná vált. Az MTMT-t támogató könyvtáros adminisztrátorok megközelítésében végre arról is beszélhetünk, hogy tervezhetőbb keretek között, a mennyiségi babérok learatása után milyen minőségi célok felé törekedhetünk.

MTMT, minőségbiztosítás, könyvtárosok

Ez az előadás elhangozhatna a *Hagyományok és kihívások III*, szakmai nap az Egyetemi Könyvtárban (2014. március 5.) délutáni minőségbiztosítási szekciójában is, ugyanis az MTMT nem könyvtári, hanem minőségbiztosítási rendszer. Mégpedig egy teljesítménymérő rendszer, amely azt méri, hogy a tudományos életre költött milliárdokból milyen eredmény számszerűsíthető a tudományos publikációk megjelenésén és a publikációk idézettségén keresztül.

Hogy hogyan kerültünk ebbe mi, könyvtárosok? Mivel a Magyar Tudományos Művek Tára publikációk adatait rögzíti és szolgáltatja, megfogalmazódott az az elképzelés, hogy az MTMT-be felkerülő művek hitelesítési folyamatába bevonják a kiadványok megőrzésének, feldolgozásának és a bennük található művek szolgáltatásának szakértőit, a könyvtárosokat.

Előadásomnak az *MTMT 2.0* címet adtam. A cím alapján több mindenre lehet gondolni: például, hogyan lesz az 1.0-ból 2.0, hogy lesz az egy púpú tevéből kétpúpú, vagy újabb púp a könyvtárak, könyvtárosok hátán, vagy hogyan jutunk egyről a kettőre. Az előadás tehát egyfelől sorra veszi azokat a területeket, amik már most előrelépést jelentenek az MTMT-vel kapcsolatos munkában, másrészt foglalkozik azokkal is, amelyeken még további akadályokat kell elhárítani.

Az ELTE és az MTMT

Amikor az MTMT elindult, a legtöbben úgy gondolták, hogy egy újabb olyan országos szolgáltatás indul el, ami a magyar körülmények között megszokott módon egy „kicsit” működni fog, azután elhal. Éppen ezért sokan, ameddig csak lehetett húzták az időt az MTMT-ben való munka megkezdésével. Mára viszont ott tartunk már, hogy például az ELTE Bölcsészkarán meghirdetett pályázatukban a Hahn István örökösök is MTMT-ből kinyomtatott publikációs listát kérnek, tehát az MTMT etalonná vált Magyarországon a tudományos munkák nyilvántartásában. Mindehhez az ELTE esetében

is arra volt szükség, amire a népszerű – egyébként idestova 12 éve működő – *Honfoglaló* nevű online játékban, azaz lépésről lépésre le kellett dönteni az ellenállás bástyáit.

A kezdeti ellenállás leküzdése volt a feltétele annak, hogy a feltöltött publikációk és idézettség mennyisége, illetve az ELTE nyolc kara, intézetei, tanszékei „lefedettség” tekintetében elérjük a kritikus tömeget. A könyvtáros adminisztrátorok száma is megközelíti a szükséges mértéket. Mindez nem valósulhatott volna meg, ha az érintett döntéshozók az ELTE, a karok, az intézetek, a tanszékek, illetve a könyvtárak szintjén is, nem látják egyre inkább úgy, hogy közük van a Magyar Tudományos Művek Tárához. Nagyon fontos megemlíteni, hogy kialakult egy együtt dolgozó közösség – döntéshozókból, szerzőkből, könyvtárosokból, amelyik előre viszi, és nem hátramozdítja az MTMT-vel kapcsolatos teendőket. Ez az, ami miatt úgy vélem, hogy az MTMT-ben változásról beszélhetünk, elkezdünk egyről a kettőre jutni, és immár koncentrálhatunk a szakmai munkára.

Az ELTE speciális helyzetben van a legtöbb egyetemhez képest, abban a vonatkozásban, hogy nekünk korábban nem volt saját publikációs adatbázisunk, amibe felvihettük volna oktatóink munkáit. A jelentős széttagoltság miatt ezt mindez ideig nem sikerült megvalósítani, így ebben egy külső rendszer, éppen az MTMT jelentett végül megoldást az ELTE számára. Ezért az ELTE-döntéshozás legfelső szintjén nem volt kétség az MTMT szükségességével kapcsolatban. Az általános tudományegyetemekkel együtt az ELTE is nagyon széles skálájú tematikában oktat és kutató, tehát szinte minden aspektusával meg kell ismerkednünk annak a publikációkat előállító és adatbázisokat működtető világnak, amelyre az MTMT épül. Mennyiség vonatkozásában az ELTE publikációs termése, illetve kutatói hálózata közvetlenül a Magyar Tudományos Akadémiát követi. Több mint 2600 szerzőnk van az ELTE-hez rendelve az MTMT-ben, mi több, ahogy mondani szoktuk, Magyarországon minden oktató és kutató vagy ELTE-s volt, mint hallgató vagy doktorandusz, vagy most ELTE-s, mint hallgató, oktató, kutató vagy a jövőben fog ELTE-s hallgatóként, oktatóként vagy kutatóként bekapcsolódni az ELTE munkájába. Nemrég foglalkoztam például egy olyan kutató publikációs listájával, aki 2003-ig az ELTE-n tanított, jelenleg pedig Olaszországban kutató, a debreceni doktori iskolában törzstag, és a Magyar Tudományos Akadémia vette fel az MTMT-be és csatolta ott magához, mert az ottani kutatásokban is részt vesz.

Az MTMT sok mindent nem oldott meg. Elkezdünk egyről a kettőre jutni, de nem tudok minden téren nagy eredményekről beszámolni. A tervek szerint úgy volt, hogy 2014 nyarára lesz egy jobban áttekinthető, használhatóbb felülete az MTMT-nek, de a fejlesztés elakadt a közbeszerzés útvesztőiben, így ez csak 2015 nyarára válik, válhat előreláthatóan valósággá. Az előbb említett olaszországi kutatót például nem veszem fel közvetlenül az ELTE-hez, mivel az a szervezeti egység, ahol korábban az ELTE-n dolgozott, már nincs meg, és az MTMT-ben még nincs lehetőség arra, hogy a szervezeti egységeket működési idejükkel együtt tudjuk felvenni. Addig csak a szerző „ELTE-

publikációit” – a 2003 előtti és a 2003 után az ELTE-vel közös publikációkat csatolom az utódként működő szervezeti egységhez.

Az MTMT mint bibliográfiai forrás

Tehát sok megoldandó probléma előtt állunk még, és vannak olyan tényezők, amikkel tisztában kell lennünk nekünk, könyvtárosoknak is ahhoz, hogy tovább léphessünk.

Az MTMT ugyan minőségbiztosítási rendszerként, és nem könyvtári rendszerként indult, de tudnunk kell, hogy a hungarikumnak tekintett dokumentumokból¹ a szerzői hungarikumok közül a Magyarországon kívül megjelenő tudományos műveket csak az MTMT gyűjti szisztematikusan.

Nem véletlen, hogy az MTMT felhasználása felmerült az ELDORADO projekt (ELEktronikus Dokumentumküldés Országos Rendszere, Adatbázisa és DOKumentumtára) kapcsán is, mint lehetséges szolgáltatói partner. Ugyanakkor az MTMT-ről azt is tudni kell, hogy meg akar maradni eredeti minőségbiztosító funkciójánál, tehát nem akar elsődleges bibliográfiai rendszer lenni, függetlenül attól, hogy ez paradoxon ahhoz viszonyítva, hogy a szerzői hungarikumok tekintetében a nemzeti nyilvántartásban egyedülálló szerepet tölt be.²

Az MTMT alapvetően úgy írja le a műveket, ahogyan az egy irodalomjegyzékben elvárható, ennél csak a funkciójával összefüggő esetekben részletesebb. Ez azt jelenti, hogy a publikációk leírása nem a könyvtári bibliográfiai szabványok követelményeinek kíván megfelelni. Egységesített – authority – adatokat esetenként felvesz, ilyenek a személynevek, a kiadó, az ország és a városnevek, a nyelv, a tárgyszavak, illetve a szponzorok és az adat források. A leírások egy szintesek, tehát az MTMT nem tudja kezelni a többkötetes könyvek és egyéb kapcsolódó művek problematikáját. Ezzel szemben viszont nagyon pontosan megjelölhetők az forrás-adatbázisok. Megadható az MTMT-leírás forrásául szolgáló adatbázis – több is, és az adott publikáció megadott adatbázisban használt egyedi azonosítója. A forrás-adatbázisok legördülő listából választhatók ki. A lista összeállítása a használat gyakoriságát tükrözi. Élén dokumentumok ösforrásához vezető egyedi azonosító, a DOI (Digital Object Identifier) áll. Ezután a Web of Science, Scopus és PubMed adatbázisok következnek. Ezt követően választható ki a sorban a „teljes szöveg” és az „egyéb URL” – ezekben az esetekben nem azonosítót,

1 A Magyar Nemzeti Bibliográfia (<http://mnb.oszk.hu/>) meghatározása szerint: „1. Magyarország mindenkori területén bármely nyelven jelentek meg (területi hungarikum); 2. Magyarország mindenkori területén kívül magyar nyelven jelentek meg (nyelvi hungarikum); 3. magyar illetve magyarországi szerzőtől bárhol, bármilyen nyelven jelentek meg (szerzői hungarikum); 4. tartalmukban magyar, illetve magyarországi vonatkozásúak (tartalmi hungarikum).”

2 Az MTMT-ről beszélve mindig számolnunk kell meglepetésekkel – 3 héttel az előadás után megjelent a 1167/2014. (III. 25.) Korm. határozat „A tudományos közlemények közzétételéről szóló nemzeti bibliográfiai adatbázis létrehozatalával kapcsolatos egyes feladatokról” ami viszont már „bibliográfiai adatbázisként” definiálja az MTMT-t.

hanem linket kell megadni a leíráshoz tartozó teljes szöveghez, illetve a leírás forrásul szolgáló internet oldalhoz. A sorban csak ezután következnek az első magyar források, a MATARKA (Magyar Folyóiratok Tartalomjegyzékének Kereshető Adatbázisa) tartalomjegyzék-szolgáltatás, az Országos Széchényi Könyvtár katalógusa és a HUMANUS (Humántudományi Tanulmányok és Cikk) adatbázis, így, ebben a sorrendben.

A magyar források MTMT-ben (is) történő felhasználhatóságával érdemes részletesebben foglalkozni. Elmondható, hogy a magyar adatbázisokkal kapcsolatban az MTMT rendszerben mi, akik könyvtárosok is vagyunk, és az MTMT használói is, tudathasadásos állapotban érezzük magunkat, mert felhasználóként visszakapjuk azt, amit évtizedek óta a szakmánk nem tudott megoldani.

Szakmánk nem tudta megoldani, hogy nemzeti könyvtárunk legalább a magyar könyvek tekintetében teljes forrásul szolgáljon. Elsősorban a konferenciakötetek vonatkozásában – még akkor is, ha van ISBN számuk –, az Országos Széchényi Könyvtár állománya – és így az általa épített nemzeti könyv adatbázis is – erősen hiányosnak bizonyul. A könyvekben lévő tanulmányok azonosításához a minimumként elvárható módon a tartalomjegyzék sem kerül fel, szemben más nemzeti könyvtárak katalógusának gyakorlatával. A német nemzeti könyvtár (Deutsche Nationalbibliothek) katalógusában a tartalomjegyzék például oldalszámokkal együtt megtalálható, az amerikaiban (Library of Congress) oldalszám nélkül szerepel, a brit (British Library) katalógus viszont a „brit MOKKA”-ban, azaz a Magyar Országos Közös Katalógushoz hasonló szerepet betöltő COPAC-ban (brit és ír egyetemi-, kutatóintézeti- és szakkönyvtári közös katalógus) lévő tartalomjegyzékekre utal. Magyarországon a humán tartalmú tanulmányok vonatkozásában a tartalomjegyzékek hiányát a nemzeti könyvtár HUMANUS adatbázisa képes részben pótolni, sőt olyan hozzáadott szolgáltatásokkal is kibővíteni, mint a humán folyóiratok cikkeinek felvétele, a tárgyszavazás és a másodközlések nyilvántartása. Mi az oka, hogy a MATARKA adatbázis mégis megelőzi az MTMT adatforrás listájában a két nemzeti könyvtári szolgáltatást? Ez annak köszönhető, hogy a MATARKA-ból könnyebben, egyszerűbben átvehetők a katalógus-tételek, mint az ország nemzeti könyvtárának szolgáltatásaiból. Felhasználóként azt is nehéz megérteni – bár könyvtárosként pontosan tudom az okait, – hogy ugyanazok a MATARKA-leírások, amik a MATARKA-ból minden adatukkal átvehetők, az EHM-ből – az EPA (Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis), a HUMANUS és a MATARKA közös kereső felülete – már nem tölthetők le ugyanabban a minőségben. Ha tehát egy szerző magyar folyóiratokban vagy tanulmánykötetekben megjelenő írásainak leíró adatait akarjuk az MTMT-be importálni magyar adatbázisokból, akkor a „legegyszerűbb” megoldás, ha először is a MATARKA-ból letöltjük a folyóiratcikkek adatait. A HUMANUS adatbázisból nem lehet közvetlenül az MTMT számára beimportálható formában betölteni, ezért folytatásként az EHM közös keresőből a tudjuk letölteni a MATARKA-ban nem szereplő, de a HUMANUS-ban megtalálható cikkek adatait. Végül pedig az EHM keresőből le tudnánk tölteni a HUMANUS-ba felvett, a

könyvekben található tanulmányok adatait is, de a jelenlegi letöltési formájukban annyi utólagos javítani való lenne, hogy jobban járunk, ha ezeket az adatokat mezőnként másoljuk át az MTMT-be, ami különösen igaz akkor, ha a tanulmányt tartalmazó kötet már szerepel az MTMT-ben.

Szakmánk azt sem tudta megoldani, hogy a magyar adatbázisokba azonnal a megjelenés után, sőt akár a megjelentetés elindításakor bekerüljenek a publikációk. Márpedig a szerzők számára nagyon fontos, hogy legújabb művük is ott legyen a következő MTMT-alapú elbírálásban. Több más országtól eltérően nincsen CIP – Cataloging in Press – eljárásunk, azaz a kiadással párhuzamos katalogizálás eredményeként nem készülnek országos szinten országos adatbázisba olyan leírásaink, amiket az MTMT is át tudna venni.

Az MTMT első T-je, a tudományosság

Az MTMT-vel kapcsolatban a tudományosság bizonytalan értelmezése is az ellenállás irányába hat. Az MTMT elnevezése arra utal, hogy „tudományos” műveket tartalmaz. Az MTMT a publikációk minőségi besorolásához háromszintű kategorizálási rendszert használ: a jelleget, a típust és a besorolást. Közülük legfelső szinten a „jelleg” határozza meg egy publikáció értékelését. Az egyik jelleg elnevezése „tudományos”, ami egyrészt azt sugallja, hogy a nem ilyen jellegbe besorolt művek nem tudományosak, másrészt a legtöbb bírálat csak a „tudományos” jellegű publikációkat veszi figyelembe. Nem csoda, ha a szerzőket érzékenyen érinti, hogy publikációjuk az MTMT-ben alkalmazott szabályok értelmében nem minden esetben számolható el „tudományos” jelleggel. Tisztában kell lenni vele, hogy az MTMT-ben a jelleg nem a tudományosság, hanem a célközönség felől értelmezhető. Amelyik publikáció jellege „tudományos”, az tudós közösséghez, amelyiknek „ismeretterjesztő”, az érdeklődőkhöz, és amelyiknek „közérdekű” az pedig a nagyközönséghez szól. Az „oktatási” jellegű publikációk didaktikai apparátusukkal a tanulni vágyók igényeit szolgálják ki. Tehát nemcsak a nevében is „tudományos” jellegű publikációkat készítenek a tudósok vagy tudós-palánták tudományos alaposággal, csupán más számára, és más apparátussal írják, mint a „tudományos” jellegű publikációkat. Van még egy nem „tudományos”, speciális jelleg is, az „alkotás”, amit olyan művek kapnak meg, amik a tudomány tárgyát képezik – művészeti és mérnöki alkotások.

A tartalmi feltárás lehetőségei az MTMT-ben

Az MTMT alapfunkciója a publikációk és az őket idéző publikációk számbavétele az értékelésükhöz szükséges adatokkal együtt. Ennek a művek megfelelő leírása – formai feltárása – már eleget tesz. A publikációk tárgyának tartalmi feltárása viszont ugyancsak azok közé a megoldandó feladatok közé tartozik, amelyekkel az MTMT még adós.

A publikációk tartalmi megközelítésének három lába van. Az egyik lába a tartalmi kivonat, ami a tartalomjegyzéktől az absztraktokon keresztül a tömörítvényekig bár-

milyen szintű lehet. Az MTMT esetében lehetőség van absztraktok felvitelére, de nem kötelező.

A másik, legismertebb lába a dokumentum tartalmi feltárásának a kódolás, amikor osztályokba, kategóriákba soroljunk a publikációkat, vagy pedig tárgyszavakat, kulcsszavakat rendelünk hozzájuk. Az MTMT-ben lehetőségünk van a művekhez kulcsszavakat felvenni, amikből lista épül, és így az egyszer már felvitteket a későbbi leírásokba a listából be lehet illeszteni. Azonban ez sem kötelező, és nem áll mögötte semmilyen szabályrendszer sem, amely a legtöbb könyvtári katalógusban vagy szakirodalmi adatbázisban megkönnyíti a tematikus visszakeresést.

Mindezeken felül van még egy harmadik fontos láb, ami a tartalmi feltárás eszközeként tatható számon: egy mű tartalmi kapcsolatainak megadása.³ Gondoljunk csak a *Biblia* tartalmi hivatkozásaira vagy a jogi szakirodalom hivatkozásaira. Alkalmazásuk évszázadokkal ezelőttre nyúlik vissza. Ma pedig a világhálón linkről-linkre szörfölve ugyanezt a gyakorlatot követjük.

A dokumentumok tartalmi kapcsolatát fel tudják göngyölni az MTMT-hez szerkezetükben legközelebb álló idézettség gyűjtő adatbázisok is, így a Web of Science, a Scopus és a Google Scholar. Tethetik ezt azon az alapon, hogy számukra az idézettség gyűjtésének forrásul a publikációk szakirodalmi hivatkozásai szolgálnak, azaz a publikáció irodalomjegyzékének tételei.⁴

A tartalmi kapcsolatok irodalomjegyzéken keresztüli feldolgozási lehetőségeinek bemutatására álljon itt egy konkrét példa a Web of Science adatbázisból.

Game theory of public goods in one-shot social dilemmas without assortment

By: Archetti, M (Archetti, Marco)^[2]; Scheuring, I (Scheuring, Istvan)^[1]

JOURNAL OF THEORETICAL BIOLOGY

Volume: 299 Pages: 9-20 Special Issue: SI

DOI: 10.1016/j.jtbi.2011.06.018

Published: APR 21 2012

17 Times Cited

93 Cited References

1. ábra: Egy cikk adatai a Web of Science-ben az idéző közlemények és az irodalomjegyzék linkjével

3 HORVÁTH TIBOR – SÜTHEŐ PÉTER, A böngészés és a hipertext = *Könyvtárosok kézikönyve*, 2, *Feltárás és visszakeresés*, Budapest, Osiris, 2003, 167–172.

4 A nem természettudományi területek publikáció nem feltétlenül tartalmaznak külön irodalomjegyzéket, illetve ha tartalmaznak, nem feltétlenül számolhatók el szakirodalmi hivatkozásként azon tételei, amelyekre nincs konkrét hivatkozás a műben

Egy magyar szerző által is jegyzett, 2012-ben publikált cikkre⁵ a Web of Science-ben 17 hivatkozás⁶ található (17 Times Cited), azaz az összes Web of Science adatbázisba felvett publikáció közül 17 publikáció irodalomjegyzékében szerepel. Egyébként ez a cikk 93 tételes irodalomjegyzékkel (93 Cited References) rendelkezik.

A hivatkozó művek hasonló témájú cikkekhez visznek el bennünket. Amikor egy tanulmány végén megnézzük az irodalomjegyzéket, hogy találunk-e benne számunkra is fontos szakirodalmat, magától értetődően csak a publikáció megjelenése előtti íráshoz juthatunk. Az idézettségeket gyűjtő adatbázisokban a cikkhez kapcsolt idéző hivatkozások viszont az adatbázisban tárolt irodalomjegyzékek alapján a cikk megjelenése utáni hivatkozó művekhez vezetnek el bennünket, azaz egy műnek nemcsak a korábbi, de a későbbi tartalmi kapcsolatait is feltérképezhetjük ez által.

Az idézetgyűjtő adatbázisok ezen is túlmennek. Meg tudjuk nézni azt is, hogy mely művek hivatkoznak ugyanazokra a szakirodalmakra, amelyek az általunk éppen megtekintett mű irodalomjegyzékében találhatóak.

Related Records: 22,940		
<i>(from Web of Science Core Collection)</i>		
5.	GROUP-SIZE DIVERSITY IN PUBLIC GOODS GAMES By: Pena, Jorge EVOLUTION Volume: 66 Issue: 3 Pages: 623-636 Published: MAR 2012	Times Cited: 6 <i>(from Web of Science Core Collection)</i> Cited References: 98 Shared References: 25
	Full Text View Abstract	
7.	Understanding microbial cooperation By: Damore, James A.; Gore, Jeff JOURNAL OF THEORETICAL BIOLOGY Volume: 299 Special Issue: SI Pages: 31-41 Published: APR 21 2012	Times Cited: 17 <i>(from Web of Science Core Collection)</i> Cited References: 86 Shared References: 14
	Full Text View Abstract	

2. ábra: Ugyanazon cikk „kapcsolódó tételei a” Web of Science adatbázisban

A példánkban szereplő mű 93 irodalomjegyzék-tételén keresztül megjelenített „kapcsolódó tételek” (Related Records) száma a Web of Science-ben közel 23000. Ezek azok a tanulmányok, amelyek irodalomjegyzékében ennek a cikknek a 93 irodalomjegyzék-tételéből legalább egy megtalálható, azaz irodalomjegyzékükben valamilyen mértékben

5 Marco ARCHETTI – István SCHEURING, *Review: Game theory of public goods in one-shot social dilemmas without assortment*, Journal of Theoretical Biology, Volume 299, 21 April 2012, Pages 9–20, DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jtbi.2011.06.018>

6 Az adatok nem az aktuális, hanem az előadás idejének – 2014. március 5. – állapotát tükrözik.

közösek ezzel a publikációval. Bár ez kezelhetetlenül nagy találati számnak tűnik, de sorrendben kapjuk meg a találatokat, tehát legfőképpen jelennek meg azok a cikkek, amelyekkel a vizsgált cikk a legtöbb közös irodalomjegyzék-tételen osztozik.

A példaként felhozott cikk esetében az első négy és a hatodik legtöbb közös irodalomjegyzék-tételt tartalmazó cikket a cikk saját szerzői jegyzik – mivel több tanulmányuk is alapul ugyanazon a szakirodalmi bázison. Az ötödik publikációt már más szerző írta, és leírásban látható, hogy 98 tételes irodalomjegyzéke van, majdnem éppen annyi, mint a vizsgált cikkben, és a két cikknek 25 közös tétele (Shared References) van – irodalomjegyzékük közel egynegyede. Tehát nagy valószínűséggel tartalmi tekintetben elég közel áll egymáshoz a két cikk. A leírás még azt is megmutatja, hogy az egyik cikk 2012 áprilisában jelent meg, a másik pedig 2012 márciusában, tehát nem egymástól vettek át az irodalomjegyzékben hivatkozott műveket, hiszen a publikálási átfutási idő nem olyan gyors.

Elmondható tehát, hogy az MTMT-hez szerkezetileg legközelebb álló idézettséget gyűjtő adatbázisok az irodalomjegyzékeken keresztül háromféle tartalmi kapcsolati hálót építenek: maga az irodalomjegyzék egy adott publikáció múltbeli tartalmi forrásaira utal, míg az idéző közlemények azokra a publikációkra mutatnak, amelyek a későbbiekben használták tartalmi forrásul ezt az adott publikációt, végül a kapcsolódó tételek azokkal a publikációkkal teremtenek összeköttetést, amelyek az adott publikációnak legalább egy hivatkozott szakirodalmát – irodalomjegyzék-tételét – szintén hivatkozták.

Ez a lehetőség is nyitva áll az MTMT számára a szakirodalmi tájékoztatásban az absztraktok szisztematikusabb gyűjtése és a szerteágazó tudományágak egységesített tartalmi ismérrendszerének kidolgozása mellett.

Az MTMT és a Web 2.0

Ha már az előadás címe tartalmazza a 2.0 kifejezést, akkor lássuk, hogy az MTMT hogyan is viszonyul a Web 2.0-hoz.⁷ Először is vitathatatlan, hogy az MTMT is rendelkezik azzal a Web 2.0-ás tulajdonsággal, hogy mindig béta verzióban – a széleskörű tesztelésre már alkalmas állapotban – van. A következő Web 2.0 alapkérdés, hogy mennyire alapul a rendszer a felhasználók közösségének megosztott munkáján. Az MTMT esetében a felhasználó a szerző, a szerző intézménye és a bíráló intézmények. Az adatokat ők adják és ők is osztják meg – leíró adatok, affiliáció, bírálati ismérvek. A tartalmak közreműködésükkel kerülnek a rendszerbe és jelennek meg, de ez nem jelenti feltétlenül azt, hogy közvetlenül ők is szerkesztik. A szerzőket helyettesítheti a feltöltésben adminisztrátor vagy adatkezelő, a szerzők intézményei és a bíráló intézmények pedig csak az adminisztráción keresztül juttatnak be adatokat a rendszerbe. Az MTMT-hez csatlako-

7 A Web 2.0 kritériumok értelmezése Tim O'Reilly (2005) nyomán történik. Tim O'REILLY, *What Is Web 2.0* =: O'REILLY, 2005. Elérhető: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>. Letöltve: 2014. május 21.

zott tagintézmények számára a Program Tanácson és Bizottságokon – informatikai és bibliográfiai – keresztül lehetőség nyílik arra is, hogy a fejlesztésében is érvényesíthessék szándékaikat. Bár a bizottságokról tudjuk, hogy azokat a bizottságokat, amelyek ténylegesen tesznek is valamit, operatív bizottságnak és nem egyszerűen bizottságnak nevezzük.

Tervezhető, kompetencia elvű munkamegosztás az MTMT munkafolyamatokban

Előadásomban a minőségbiztosítás gondolatából indultam ki, s végül oda is térek vissza. A megosztás nem csak a Web 2.0 rendszerekben kulcsfontosságú, hanem minőségbiztosítási folyamatokban is. Az MTMT akkor fogja csak teljesíteni célkitűzését, ha az eredetileg is elképzelt kompetencia elvű munkamegosztás minden elemében, és az eddigieknél tervezhetőbben fog működni. Az MTMT működéséhez szükséges informatikai rendszert, és a használatához nyújtott támogatást a Magyar Tudományos Akadémia biztosítja. Ezen kívül közvetít a bíráló intézmények felé és az egyes tudománypolitikai és intézményi döntéshozók felé. A munkafolyamatok tervezhetőségének elengedhetetlen feltétele, hogy a bíráló intézmények az eddigi gyakorlatnál nagyobb átfutási idővel írjanak elő követelményeket és határidőket, valamint a felhasználók számára használhatóbb felületeket biztosítsanak az adatok MTMT-ből történő átadásához. A szerzők intézményeinél mindenhol arra van szükség, hogy a döntéshozók ténylegesen gondoskodjanak az adott intézményen belül az MTMT munkafolyamatok menedzseléséről és erőforrásáról. A szerzők szolgáltatják publikációs tevékenységük adatait, beleértve, az affiliációt, – tehát, hogy milyen intézményhez írtak egy adott publikációt, és a mű MTMT-ben beállított érték-kategóriákba sorolását is –, hogy a mű milyen jellegű (tudományos, ismeretterjesztő stb.), milyen besorolású (például, hogy felsőoktatási tankönyv). Az adatkezelők, akik elsősorban a titkárnők és a doktoranduszok közül szoktak kikerülni, a legalkalmasabbak arra, hogy közvetítsenek a szerzők és a könyvtárosok között, hiszen ők tartják a kapcsolatot a legközvetlenebbül szerzőkkel. Végül mi, a könyvtárosok vagyunk azok, akiknek megvan a megfelelő kompetenciája ahhoz, hogy a forrásadatbázisok és a publikációs műfajok ismeretében szakszerűen felvigyük, illetve ellenőrizzük az adatokat.

A lehetőségek ellenére ettől a munkamegosztástól még messze vagyunk, jelenleg az adatfelvitel elsődlegesen a szerzők feladata, függetlenül attól, hogy ebben mennyire jártasak.

Tervek, programok vannak, voltak, lesznek a megfelelő minőség biztosítására, de nyilván, az MTMT munkafolyamatokban is az hozza meg majd az igazi áttörést, ha az adatoknak, sőt a teljes szövegeknek is minél jelentősebb részét lehet majd elérni különböző adatbázisokban, lehetőleg minél kevesebb emberi közreműködéssel.